

ประโยค ๑-๒

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

สอบครั้งที่ ๒๘ วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๘

๑. อะไรชื่อว่าสมาส ฯ และสมาสนั้น ว่าโดยชื่อ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ (๒๕๕๑/๒)
๒. คัพพีเช่นไร ชื่อว่ากัมมธรรยสมาส ฯ และกัมมธรรยสมาสนั้น ท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร ฯ (๒๕๕๑/๒)
๓. อะไรชื่อว่ากัมมธรรยสมาส ฯ และกัมมธรรยสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ พุทธธณฺ, ปณฺญาปาสาโท จัดเป็นอย่างไรน ฯ (๒๕๕๑)
๔. สมาสเช่นไร ชื่อว่าทวันทสมาส ฯ และทวันทสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ สมณพราหมณา, ปตฺตจิวํ จัดเป็นอย่างไรน ฯ (๒๕๕๐)
๕. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้
- ก. อนฺโร จ วโร จ อนฺธวโร ฯ
 - ข. จตฺสโร ทิสฺวา จตฺททิสฺ ฯ
 - ค. พนฺธนา มุตฺโต พนฺธนมุตฺโต ฯ
 - ฌ. ภตฺตสฺส ปจฺฉา ปจฺฉาภตฺตํ ฯ
 - ง. สนฺตํ จิตฺตํ ยสฺส โส สนฺตจิตฺโต (ภิกฺขุ) ฯ (๒๕๕๐/๒)
๖. อะไรเรียกว่าตัทธิต ฯ โดยสังเขปแบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ สฺเมธโส, ทฺวิธา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิต ใดน ฯ (๒๕๕๑)
๗. ในสมุหตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ชนตา, สติมา, จตฺตฺโถ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตใดน ฯ (๒๕๕๐)
๘. ในปุรณตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ สตฺตโม, ราชคฺคิโก, มุฑฺดา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตใดน ฯ (๒๕๕๐/๒)
๙. ในวิภาคตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ (๒๕๕๑/๒)

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒๘ วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๘

๑. **ตอบ** นามศัพท์ตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าสมาส ฯ
สมาสนั้นว่าโดยชื่อ มี ๖ อย่าง คือ **กัมมธารโย ๑ ทิคุ ๑ ตปฺปฺริโส ๑ ทวนฺทโว ๑ อพฺยयीภาโว ๑ พหุพพิโท ๑** ฯ
๒. **ตอบ** นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัตติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธานคือเป็นนามนาม บทหนึ่งเป็นวิเศษณ์คือเป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่ากัมมธารยสมาส ฯ
กัมมธารยสมาสนั้น ท่านบัญญัติให้เปลอย่างนี้ คือ
วิเศษนบุพพบท และวิเศษนุตตรบท แลออกสำเนียงวิเศษณะว่า “ผู้, อัน, ตัว” เป็นต้น ตามลักษณะของนามนาม
วิเศษโนภยบท แลว่า ทั้ง...ทั้ง...
วิเศษโนปมบท แลว่า เพียงดัง
สัมภาวนบุพพบท แลว่า ...ว่า...
อวธารณบุพพบท แลว่า ...คือ... ฯ
๓. **ตอบ** นามศัพท์สองบท มีวิภัตติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธานคือเป็นนามนาม บทหนึ่งเป็นวิเศษณ์คือเป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้งสองบท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่ากัมมธารยสมาส ฯ
กัมมธารยสมาสนั้น มี ๖ อย่าง คือ วิเศษนบุพพบท ๑ วิเศษนุตตรบท ๑ วิเศษโนภยบท ๑ วิเศษโนปมบท ๑ สัมภาวนบุพพบท ๑ อวธารณบุพพบท ๑ ฯ
พุทฺธรัตนํ จัดเป็นอวธารณบุพพบท ฯ
ปญฺญาปาสาโท จัดเป็นวิเศษโนปมบท-อุปมานุตตรบท มีอุปมาอยู่หลัง ฯ
๔. **ตอบ** สมาสที่มีนามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าทวันทวสมาส ฯ
ทวันทวสมาสนั้น มี ๒ อย่าง คือ **สมาหาระ ๑ อสมาหาระ ๑** ฯ
สมณพฺราหฺมณา จัดเป็นอสมาหาระ ฯ
ปตฺตจີวรํ จัดเป็นสมาหาระ ฯ
๕. **ตอบ** ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้
ก. **อนฺโธ จ วรีโร จ อนฺธวรีโร** เป็นวิเศษโนภยบท กัมมธารยสมาส ฯ
ข. **จตฺสฺโส ทิสฺา จตฺทฺทิสํ** เป็นสมาหาร ทิคุสมาส ฯ
ค. **พฺนฺธนา มุตฺโต พฺนฺธนมุตฺโต** เป็นปัญจมีตปฺปฺริสสมาส ฯ
ฌ. **ภตฺตสฺส ปจฺจา ปจฺจาภตฺตํ** เป็นนิปาตบุพพกะ อัพยयीภาวสมาส ฯ
ง. **พฺนฺธนา มุตฺโต สนฺตจิตฺโต (ภิกฺขุ)** เป็นจณฺฐีพหุพพิทสมาส

๖. **ตอบ** บั๊จจัยหมู่หนึ่งเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่เนื้อความย่อ สำหรับใช้แทนศัพท์ ย่อคำพูดลงให้สั้น เรียกว่าย่อ ๆ เหมือนคำว่า **สยาม ชไต** เกิดในสยาม ลงบั๊จจัยแทน **ชาติ** เอาไว้แต่ **สยาม** เป็น **สยามโก** เรียกว่าตั้ทิต

ฯ

(ตั้ทิตนั้น) โดยสังเขปแบ่งเป็น ๓ คือ สามัญญตั้ทิต ๑ ภาวตั้ทิต ๑ อัพยตั้ทิต ๑ ฯ

สุเมธโส ลง **ส** บั๊จจัย, ในทหัตถัตถิต ฯ

ทวิธา ลง **ธา** บั๊จจัย, ในวิภาคัตถิต ฯ

๗. **ตอบ** ในสมุหัตถิต มีบั๊จจัย ๓ ตัว คือ **กณฺ ณ ตา** ฯ

ชนตา ลง **ตา** บั๊จจัย, ในสมุหัตถิต ฯ

สติมา ลง **มนฺตุ** บั๊จจัย, ในทหัตถัตถิต ฯ

จตุตฺโถ ลง **ถ** บั๊จจัย, ในปุรณัตถิต ฯ

๘. **ตอบ** ในปุรณัตถิต มีบั๊จจัย ๕ ตัว คือ **ติย ถ จ ม อี** ฯ

สตุตโม ลง **ม** บั๊จจัย, ในปุรณัตถิต ฯ

ราชคหิโก ลง **ณิก** บั๊จจัย, ในตรตยาทิตถิต ฯ

มุตฺตา ลง **ตา** บั๊จจัย, ในภาวตั้ทิต ฯ

๙. **ตอบ** ในวิภาคัตถิต มีบั๊จจัย ๒ ตัว คือ **ธา โส** ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ข้อแนะนำการตอบปัญหา

ในการเฉลยปัญหาไวยากรณ์นี้ ผู้เฉลยเลือกใช้รูปแบบ “การตอบแบบทวนคำถาม” กล่าวคือ การนำข้อความในคำถามมาเรียบเรียงเป็นประโยคคำตอบที่สมบูรณ์ เพื่อให้ให้นักเรียนคุ้นเคยกับการเขียนตอบที่ชัดเจน สุกภาพ และลดความผิดพลาดในการสื่อความหมาย ซึ่งเป็นรูปแบบที่นิยมใช้ในการสอบวัดผลธรรม-บาลี สนามหลวง โดยมีหลักการง่าย ๆ คือ “ถามอย่างไร ตอบอย่างนั้น” และเมื่อถาม “จง...” ให้ตอบ “ได้...”

ทั้งนี้ ไม่ควรใช้รูปแบบการตอบแบบเจาะจง (ตอบสั้น) เพราะจะทำให้คำตอบดูห้วน ไม่สุภาพ และสื่อความหมายไม่ชัดเจนที่กำลังตอบในประเด็นใด ซึ่งอาจสร้างความลำบากให้แก่กรรมการในการพิจารณา คะแนนได้